

မြန်မာ့ရွေးကောက်ပွဲများရှိ မျှတမှု ရွေးကောက်ပွဲနယ်နိမိတ်များနှင့် ဆန္ဒမဲညီမျှမှု

အကျဉ်းချုပ် ဖော်ပြချက်

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကျင်းပခဲ့သော ၂၀၁၅ ခုနှစ် အထွေထွေ ရွေးကောက်ပွဲသည် အနှစ် (၂၀) ကျော်ကာလ အတွင်း ပြိုင်ဆိုင်မှု အပြင်းထန်ဆုံးဖြစ်ခဲ့သည်။ ရလဒ်အနေနှင့် အဓိက အတိုက်အခံ ပါတီဖြစ်သော အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ ချုပ်ပါတီသည် သောင်ပြိုကမ်းပြို အနိုင်ရရှိခဲ့သည်။ စောင့်ကြည့် လေ့လာ သူများ၏ အစီရင်ခံစာများအရ ရွေးကောက်ပွဲ အောင်နိုင်ရေး လှုပ်ရှားမှုများနှင့် မဲဆန္ဒရှင်များသည် အတိုင်း အတာတစ်ခုအထိ လွတ်လပ်စွာ လှုပ်ရှားခွင့်၊ မဲပေးခွင့်များ ရရှိခဲ့သည်။

သို့သော်လည်း မဲဆန္ဒနယ် အရွယ်အစားအပေါ်တွင် မူတည်ပြီး ထည့်သွင်းစဉ်းစားစရာ ကွာဟချက်များ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပြီး ၎င်းအခြေအနေများက ရွေးကောက်ပွဲ၏ တရားမျှတမှုကို စိန်ခေါ်လျက်ရှိသည်ဟု ရွေးကောက်ပွဲ စောင့်ကြည့်လေ့လာ ခဲ့သော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် နိုင်ငံရေးလေ့လာ သုံးသပ်သူများက မှတ်ချက်ပြုသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ အကြီးဆုံး မဲဆန္ဒနယ်တွင် မဲပေးခွင့်ရှိသူဦးရေသည် အသေးဆုံးမဲဆန္ဒနယ်၏ မဲပေးခွင့်ရသူ ဦးရေထက် ၃၂၂ ဆ ပိုများသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ အသေးဆုံး မဲဆန္ဒနယ်မှ မဲဆန္ဒရှင်များသည် အကြီးဆုံးမဲဆန္ဒနယ်မှ မဲဆန္ဒရှင် များထက် အဆ ၃၀၀ ကျော် အင်အားရှိသည်။ ထို့ကြောင့် အကြီးဆုံး မဲဆန္ဒနယ်များတွင် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ကြသော ကိုယ်စားလှယ်များအနေဖြင့် အနိုင်ရရှိရန် မဲအရေအတွက်ပေါင်း သိန်းဂဏန်းခန့် လိုအပ်သော်လည်း အခြားမဲဆန္ဒနယ်များတွင် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သူများအဖို့ မဲအရေအတွက် ထောင်ဂဏန်း အနည်းငယ်ရရှိရုံဖြင့် အနိုင်ရရှိနိုင်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ မဲဆန္ဒနယ်သတ်မှတ်ချက်မှာ အုပ်ချုပ်ရေး အတွက် အသုံးပြုသော နယ်နိမိတ်သတ်မှတ်ချက် (မြို့နယ်) တွင် မူတည်သည်။ ထိုအခြေအနေများသည် မညီမျှသော အခြေအနေများကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အုပ်ချုပ်ရေးနယ်နိမိတ် အပေါ်တွင် သတ်မှတ်ထားသော မဲဆန္ဒနယ်များသည် ရွေးကောက်ပွဲများတွင် မညီမျှသော ရလဒ်များကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ဒီမိုကရေစီစနစ်အများစုတွင် အခြားနည်းလမ်းများကိုလည်း အသုံးပြုကြသည်။ နိုင်ငံတကာ ရွေးကောက်ပွဲ စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများက နောင်လာမည့် ၂၀၂၀ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် မဲပေးမှု ညီမျှစေရန်အတွက် မဲဆန္ဒနယ် နယ်နိမိတ် သတ်မှတ်ချက်များကို ပြန်လည်သုံးသပ် ရန်နှင့် ပြင်ဆင်ရန် အကြံပြုခဲ့ကြသည်။ ယင်းအဆိုပြုချက်ထဲတွင် မဲဆန္ဒနယ် သတ်မှတ်ရန်အတွက် ရှင်းလင်းသော စံသတ်မှတ်ချက် များလည်း ပါဝင်သည်။ ဥပမာ - လူဦးရေ ပမာဏနှင့် ပထဝီ အနေအထား၊ လူနည်းစု အခွင့်အရေးများ၊ ထို့ပြင် မဲဆန္ဒနယ်များ အကြား အများဆုံး ကွာဟခွင့်ပြုသည့် ပမာဏ သတ်မှတ်ချက်။

ပွင့်လင်းမြင်သာသည့် အားလုံးပါဝင်သော ဖြစ်စဉ်များနှင့် မဲဆန္ဒနယ်သတ်မှတ်ချက်အတွက် အခြေခံမူများချမှတ်ခြင်း များသည် ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်စဉ်များ ပိုမိုကောင်းမွန်လာအောင် ပံ့ပိုးပေးနိုင်သည်။ မဲဆန္ဒနယ်များ သတ်မှတ်ရန်အတွက် ပထမဦး အဆင့်အနေနှင့် ရှင်းလင်းပြတ်သားသော ရည်ရွယ်ချက်များ ပါရှိသည့် အခြေခံမူများကို ချမှတ်နိုင်သည်။ ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ခြင်း၊ ပြည်သူလူထု၏ အကြံပေးမှုကို လမ်းဖွင့်ပေးခြင်းနှင့် အချိန်နှင့်တပြေးညီ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် ဥပဒေနှင့်လုပ်ထုံး လုပ်နည်း ရေးဆွဲပြဌာန်းနိုင်သည်။ မဲဆန္ဒနယ် သတ်မှတ်

ရေးဆွဲခြင်း ဖြစ်စဉ်များပြုလုပ်ခြင်းသည် ပြည်သူလူထု၏ ကန့်ကွက်မှု သို့မဟုတ် တိုင်တန်းမှုတို့ကို တာဝန်ခံမှုရှိစေနိုင်ပြီး ရွေးကောက်ပွဲ စီမံခန့်ခွဲသူများအနေနှင့် ရလဒ်များအပေါ် တာဝန်ယူမှု ပိုမိုတိုးတက်လာစေသည်။

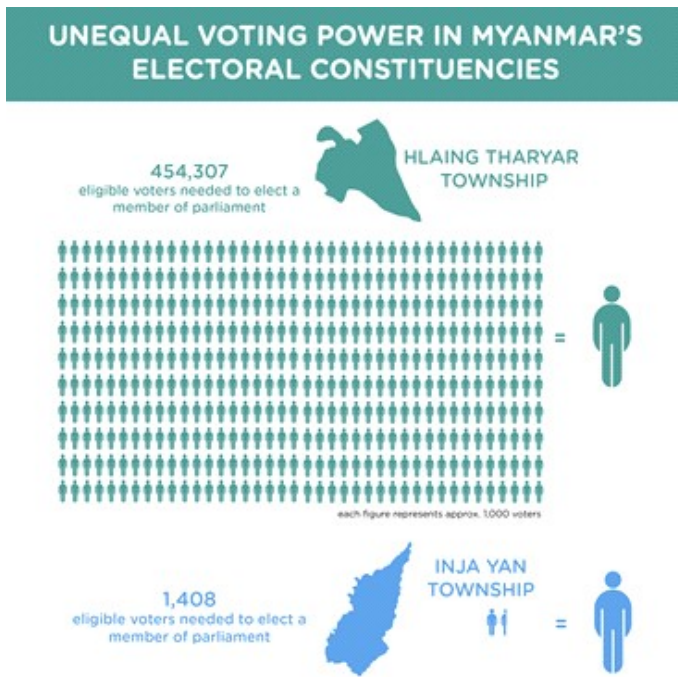
မြန်မာနိုင်ငံတွင် သတ်မှတ်ထားသော မဲဆန္ဒနယ်မြေများကို စနစ်တကျ ပြန်လည်ပြင်ဆင်ရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေကို ပြင်ဆင်ရန်လိုအပ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် မြို့နယ်ကဲ့သို့သော အုပ်ချုပ်ရေးနယ်နိမိတ်များကို ထည့်သွင်း ရေးဆွဲထားပြီး ယင်းတို့သည် ပြည်သူ့လွှတ်တော်အတွက် မဲဆန္ဒနယ် သတ်မှတ်ရာတွင် အဓိကကျသည်။ သို့သော်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်ခြင်းမပြုဘဲ အချို့အရာများကို ပြင်ဆင်နိုင်သည်။ ဥပမာ - အမျိုးသားလွှတ်တော်နှင့် ပြည်သူ့ လွှတ်တော်အတွက် မဲဆန္ဒနယ်များကို ပြင်ဆင်သတ်မှတ် နိုင်ရန် လူဦးရေအပေါ် အခြေခံသည့် ကန့်သတ်ချက်ကဲ့သို့သော အခြေခံသတ်မှတ်ချက်များကို ရေးဆွဲပြဌာန်းနိုင်သည်။ ထပ်မံပြီး နယ်နိမိတ်သတ်မှတ်ရန်အတွက် လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် အချိန်ကာလ သတ်မှတ်ချက်များကိုလည်း ဥပဒေများထဲတွင် အသေးစိတ် ထည့်သွင်း ဖော်ပြနိုင်သည်။ အခြားနည်းများဖြစ်ကြသော

အစည်းများ (တိုင်းရင်းသားဒေသများ အပါအဝင်) နိုင်ငံရေး ပါတီများနှင့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအနေနှင့် အကြံပြုခွင့်၊ ပါဝင်ခွင့် ရရှိသင့်သည်။

၁။ မဲဆန္ဒနယ်များ သတ်မှတ်ရန်အတွက် အဓိက ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့် အချက်များ

မဲဆန္ဒနယ်များသတ်မှတ်ခြင်း-ပထဝီအနေအထားအပေါ် အခြေခံပြီး မဲဆန္ဒနယ်တစ်ခုအဖြစ် သတ်မှတ်ခြင်းသည် ရွေးကောက်ပွဲစနစ် အမျိုးမျိုးတို့တွင် အဓိကကျသော သတ်မှတ် ချက်တစ်ခုဖြစ်ပြီး ရွေးကောက်ပွဲနှင့် နိုင်ငံရေးစနစ်အပေါ်တွင် နက်ရှိုင်းစွာ သက်ရောက်မှု ရှိသည်။ မဲဆန္ဒနယ်များ သတ်မှတ်ရန် ဆုံးဖြတ်ရာတွင် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များသည် ရွေးကောက်ပွဲများ၏ တရားမျှတမှုနှင့် နိုင်ငံသားတစ်ယောက်ခြင်း စီ၏ မဲပေးခွင့် အာဏာပေါ်မူတည်သည့် နိုင်ငံသားတိုင်း၏ မဲတစ်ပြားတိုင်းသည် အခွင့်အာဏာ တူညီစွာ ရရှိသင့်သည်။

အကယ်၍ မဲဆန္ဒနယ်များကို ဆိုးရွားစွာ သတ်မှတ်မိလျှင်¹ (မဲဆန္ဒနယ် တစ်ခုနှင့်တစ်ခု မဲဆန္ဒရှင်ဦးရေ ကွာဟမှုကြီးမားလျှင်) မတူညီသော မဲဆန္ဒနယ်များမှ မဲပေးသူများ၏ အခွင့်အာဏာ သည်လည်း ညီမျှမှု ရှိတော့မည် မဟုတ်ပေ။ ပြည်သူ့ လွှတ်တော် အတွက် သတ်မှတ်ထား သော မဲဆန္ဒနယ်များ သည် တစ်ခုနှင့် တစ်ခု မဲဆန္ဒရှင် အရေအတွက် လွန်စွာခြားနားမှုရှိသည်။ (ပုံ-၄ တွင် ဖော်ပြထား သည့်အတိုင်း လေ့လာ လေ့မှားစွာ သတ်မှတ် ထားမှုကြောင့် အချို့ သော နိုင်ငံသားများ၏ မဲ အရေးပါမှု သည် အခြားသော နိုင်ငံသား များထက် သာလွန် နေကြောင်း တွေ့ရ သည်။ ဥပမာ-မဲဆန္ဒရှင် ၁၅၀၀ ရှိသော မဲဆန္ဒနယ်တစ်ခုတွင်

မဲဆန္ဒနယ်များနှင့် ပတ်သက်သော မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကတိကဝတ်များက မည်သည်တို့ဖြစ်သနည်း။

လူ့အခွင့်အရေး ကြော်ငြာစာတမ်းအရ မြန်မာနိုင်ငံသည် နိုင်ငံသားများ၏ မဲဆန်ဒရှင်များ၏ ဆန်ဒမဲ တန်းတူညီမျှမှုနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မရှိစေရန် မဖြစ်မနေလုပ်ဆောင်ရန် တာဝန်ရှိသည်။ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံသားများအနေနှင့် မဲပေးခွင့်ကဲ့သို့သော အခြေခံ လူ့အခွင့်အရေးများကို ကျင့်သုံးသော အခါတွင် ဖြစ်သည်။

သတိထားပြုလုပ်သော သုတေသနများ၊ စကားစစ်ထိုးပွဲများနှင့် ပြည်သူလူထုနှင့် တွေ့ဆုံပွဲများကိုလည်း ထည့်သွင်းခြင်းအားဖြင့်လည်း ပြုပြင်ပြောင်းလဲနိုင်သည်။ ပြည်သူလူထု အနာဂတ် ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ပိုမိုယုံကြည်မှုရှိလာစေရန်အတွက် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ ဖော်ဆောင်နိုင်စေရန် အရပ်ဘက်အဖွဲ့

¹ လွှဲမှားစွာသတ်မှတ်ချက် ဆိုသည်မှာ မဲဆန္ဒနယ်များ ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ရာတွင် လူဦးရေ ညီမျှမှုအပေါ်တွင် အခြေခံပြီး သတ်မှတ်ထားခြင်းမရှိမှုကို ဆိုလိုသည်။ မဲဆန္ဒနယ်များ သတ်မှတ်ရာတွင် အုပ်စုအဖွဲ့တစ်ခု၏ မဲဆန္ဒရှင်များအား

ကိုယ်စားလှယ်ရွေးချယ် တင်မြှောက်မှုနှင့်ပတ်သက်ပြီး ရည်ရွယ်ချက်ရှိစွာဖြင့် ၎င်းအုပ်စုများအား ပိုပြီးအလေးပါးမှု ရှိစေရန် သို့မဟုတ် အရေးပါမှု လျော့နည်းစေရန် ပြုလုပ်ထားခြင်းကို မဲဆန္ဒနယ်ခြယ်လှယ်ခြင်းဟု နားလည်နိုင်သည်။

လူတစ်ဦး၏ ဆန္ဒမဲတစ်ပြားသည် ကိုယ်စားလှယ်လောင်း တစ်ယောက်ကို အနိုင်ရရှိစေနိုင်ရန် အတွက် ကြီးမားသော လွှမ်းမိုးမှုရှိသည်။

၁. ၁။ မဲဆန္ဒနယ်များ သတ်မှတ်ခြင်းအတွက် နိုင်ငံတကာ စည်းမျဉ်းများနှင့် အလေ့အကျင့်ကောင်းများ

မြန်မာနိုင်ငံသားများအနေဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးကို လုပ်ဆောင်လိုပါက နိုင်ငံတကာရှိ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ၊ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် အတွေ့အကြုံကောင်းများအား လေ့လာသင့်သည်။ နိုင်ငံအတော်များများတွင် မဲဆန္ဒနယ် သတ်မှတ်ရာတွင် လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်း၊ ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ စာချုပ်၊ အသားအရောင်ခွဲခြားမှုကို ဆန့်ကျင်သောစာချုပ်နှင့် ဒေသဆိုင်ရာ စံနှုန်းများကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားကြသည်။ ဘုံတူညီသော စည်းမျဉ်းများသည် ယင်းစာချုပ်ပါ ပြဌာန်းချက်များကို ထင်ဟပ်စေပြီး ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းများအတွက် အညွှန်းအဖြစ် အထောက်အကူပေးသည်။

၁. ၂။ ဆန္ဒမဲ၏ တန်းတူညီမျှမှု

မဲဆန္ဒနယ်သတ်မှတ်ရာတွင် အခြေခံအကျဆုံး စည်းမျဉ်းမှာ ဆန္ဒမဲ တန်းတူညီမျှမှုရှိမှု ဖြစ်သည်။ စည်းမျဉ်းကို လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း အပိုဒ် ၂၁(၃)တွင် ပြဌာန်းထားသည်။ နိုင်ငံတကာ နိုင်ငံရေးနှင့် နိုင်ငံသားအခွင့်အရေး စာချုပ်တွင်လည်း ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီမှ ရှင်းလင်းပြဆိုထားသော တူညီမျှတမှု နှုန်းစံများကိုလည်း ထည့်သွင်းထားသည်။ လူတစ်ဦး မဲတစ်ပြား စည်းမျဉ်းသည် နိုင်ငံတိုင်း၏ ရွေးကောက်ပွဲစနစ် မူဘောင်ထဲတွင် မဖြစ်မနေကျင့်သုံးရမည့် စည်းမျဉ်းဖြစ်ပြီး မဲဆန္ဒရှင်တစ်ဦး၏ မဲတစ်ပြားအရေးပါမှုမှာ အခြားမဲဆန္ဒရှင်တစ်ဦးနှင့် အတူတူပင်ဖြစ်ရမည်။ မဲဆန္ဒနယ်သတ်မှတ်ခြင်းနှင့် မဲပေးသည့် ပုံစံသည် မဲဆန္ဒရှင်များ၏ မဲပေးမှုကို လှည့်စားသည့် ပုံစံမဖြစ်စေရ သို့မဟုတ် မည်သည့်အဖွဲ့၊ အုပ်စုကိုမျှ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမပြုရ၊ ချန်လှပ်ထားခြင်းမျိုး မပြုလုပ်ရ သို့မဟုတ် နိုင်ငံသားများ၏ လွတ်လပ်စွာရွေးကောက်တင်မြှောက်ခွင့်ကို ကြောင်း၊ ကျိုး၊ မဆီလျော်ဘဲ ကန့်သတ်တားမြစ်ခြင်း မပြုရ။^၂

၁. ၃။ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု မရှိခြင်း

လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်းအရ လူတိုင်းကို အခွင့်အရေး တူညီစွာပေးထားသည်။ ယင်းအခွင့်အရေးများထဲတွင် လူမျိုး၊ ဘာသာစကား၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှု သို့မဟုတ် လူမှုရေးအရ မူလဖြစ်တည်မှု စသည့် အရာပေါ်တွင် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ခွင့်တို့ ပါဝင်ကြသည်။^၃ မဲဆန္ဒနယ်များ သတ်မှတ်ရာတွင် မဲဆန္ဒရှင်တစ်စု၊ တစ်ဖွဲ့ကို ခွဲခြားမှုရှိလျှင်သော်လည်းကောင်း၊ မဲဆန္ဒရှင်များ၏ မဲအရေးပါမှု မတူညီလျှင်သော်လည်းကောင်း စသည့် အခြေအနေများသည် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။^၄ မဲဆန္ဒနယ်များ သတ်မှတ်ရာတွင် မဲဆန္ဒရှင် တစ်စု၊ တစ်ဖွဲ့သည် အခြားမဲဆန္ဒရှင်များထက် ကိုယ်စားပြုမှု လျော့နည်းနေခြင်း မဖြစ်သင့်ပါ။ အထူးသဖြင့် တိုင်းရင်းသား လူနည်းစုများဖြစ်သည်။ မဲဆန္ဒနယ်များ ချဲ့ထွင်ခြင်းသည်^၅ နိုင်ငံရေးပါတီတစ်ခုခုကို ခွဲခြားဖိနှိပ်မှု ဖြစ်ပေါ်စေသည်။

မဲဆန္ဒနယ်များကို နယ်နိမိတ်ပြန်လည် သတ်မှတ်ရန်အတွက် အဓိကကျသော စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ၊ နှုန်းစံများ အခြားဒီမိုကရေစီ နိုင်ငံများမှ အတွေ့အကြုံနှင့် အလေ့အကျင့်ကောင်းများကို နိုင်ငံတကာစာချုပ်များထဲတွင် တွေ့ရှိနိုင်သည်။

၁. ၄။ စီမံအုပ်ချုပ်မှုနှင့် ရွေးကောက်ပွဲနယ်နိမိတ် သတ်မှတ်ချက်

မြန်မာအပါအဝင် နိုင်ငံအချို့တွင် အုပ်ချုပ်ရေး နယ်နိမိတ်များအတိုင်း ရွေးကောက်ပွဲအတွက် မဲဆန္ဒနယ်များ သတ်မှတ်ထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ သို့သော်လည်း အုပ်ချုပ်ရေး နယ်နိမိတ်များသည် တန်းတူ၊ ညီမျှမှု ဖြစ်ရန်အတွက် မဖြစ်မနေ ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့် အချက်မဟုတ်ပေ။ အုပ်ချုပ်ရေးအရ သတ်မှတ်ထားသော နယ်နိမိတ်သည် အခွန်ကောက်ခံခြင်း၊ ဥပဒေပြဌာန်းခြင်းနှင့် အစိုးရဝန်ဆောင်မှုများ ဖြည့်ဆည်းပေးရန် ဖြစ်သည်။ အချို့နိုင်ငံများတွင် အုပ်ချုပ်ရေး နယ်နိမိတ်နှင့် ရွေးကောက်ပွဲ မဲဆန္ဒနယ်များကို သတ်မှတ်ထားမှုမှာ အတူတူ ဖြစ်သော်လည်း ရွေးကောက်ပွဲတရားမျှတမှု စည်းမျဉ်းကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားပြီး မဲဆန္ဒနယ်များကို အတိုးအလျှော့ ပြုလုပ်ပေးသည်။ ဥပမာ-ဆန္ဒမဲ တန်းတူညီမျှ ရရှိနိုင်ရန်အတွက် အုပ်ချုပ်ရေးနယ်နိမိတ် တစ်ခုအတွင်း မဲဆန္ဒနယ်များစွာ ခွဲထုတ်ပြီး သတ်မှတ်သလို၊ အုပ်ချုပ်ရေး နယ်နိမိတ်များကို စုပေါင်းပြီး

^၂ ICCPR နှင့်ပတ်သက်သော UNHCR ၏ အထွေထွေမှတ်ချက် ၂၅ (၂၁)

^၃ ICERD အပါအဝင် အခြားသော စာချုပ်များတွင်လည်း ခွဲခြားဆက်ဆံသော ဥပဒေနှင့် မူဝါဒများကို ကန့်သတ်ပိတ်ပင်ထားသည်။

^၄ UNHCR ၏ အထွေထွေမှတ်ချက် ၂၅ (၂၁)

^၅ ဒီမိုကရေစီအတွက် ဥရောပကော်မရှင်၏ ဥပဒေများ (ဗင်းနစ်ကော်မရှင်)၊ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ကျင့်ဝတ်ကောင်းများ၊ ၂၃ မေလ ၂၀၀၃။ NDI ၏ ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် ဥပဒေမူဘောင်။ OSCE (ODIHR) တွင် ပါဝင်နေသော နိုင်ငံများရှိ ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် တည်ဆဲကတိကဝတ်များ။ OSCE (ODIHR) - ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် လူနည်းစုနိုင်ငံသားများ ပါဝင်မှုအထောက်အကူပြု အညွှန်းများ။ UN (လူ့အခွင့်အရေးစင်တာ) - လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ရွေးကောက်ပွဲများ။

မဲဆန္ဒနယ် တစ်ခုအဖြစ်လည်း သတ်မှတ်ကြသည်။ သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်ရေး နယ်နိမိတ်တစ်ခုအတွင်းရှိ လူဦးရေ အပေါ်အခြေခံပြီး တစ်ခုထက်ပိုသော ကိုယ်စားလှယ်လောင်း နေရာများကို သတ်မှတ်နိုင်သည်။

၁. ၅။ မဲဆန္ဒနယ်အရွယ်အစား ခြားနားချက်နှင့် သွေဖီမှု

နိုင်ငံတကာ စာချုပ်များသည် ၎င်းတို့၏ စာချုပ်ပါ ပြဌာန်းချက်များကို အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ရာတွင် သွေဖီမှု အနည်းငယ်ကို ခွင့်ပြုထားသည်။ ယင်းကဲ့သို့ သွေဖီမှုများကို စာချုပ်ပါ မူရင်းရည်ရွယ်ချက်များနှင့် မသက်ဆိုင်စေဘဲ ကြောင်းကျိုးဆီလျော်မှုရှိစွာဖြင့် ချန်လှပ်ထားနိုင်သည်။^၆ သွေဖီမှုနှင့် ပတ်သက်သော ဘုံတွေ့ရှိချက်မှာ ဆန္ဒမဲတန်းတူညီမျှမှု စဉ်းမျဉ်းပေါ်တွင်ဖြစ်သည်။ လူဦးရေ မကြာခဏ ပြောင်းရွှေ့မှုရှိနေသော နေရာနှင့် ပထဝီဆိုင်ရာ စဉ်းစားချက်ပေါ်တွင် မူတည်ပြီး မဲဆန္ဒနယ်များကို အတိအကျတူညီအောင် လုပ်ဆောင်နိုင်မည် မဟုတ်ပါ (ဥပမာ-တောင်ပေါ်ဒေသများတွင် တစ်နေရာနှင့် တစ်နေရာ ဆက်သွယ်ထားသော လမ်းများမရှိပါက တောင်များ ကို စုစည်းပြီး မဲဆန္ဒတစ်ခုအဖြစ် သတ်မှတ်ရန် မဖြစ်နိုင်ပါ။) အချို့နိုင်ငံများတွင် မဲဆန္ဒအရွယ်အစား ကွဲပြားခြားနားမှုနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဥပဒေမူဘောင်များတွင် ကျိုးကြောင်းဆီလျော်သော ပြဌာန်းချက်များ ထည့်သွင်းထားသည်။^၇ ဥပမာ လူနည်းစုများကို ကာကွယ်ရာတွင် လူနည်းစုကိုယ်စားလှယ်များ ရွေးကောက်ခြင်းအတွက် အချို့နေရာများတွင် မဲညီမျှမှု အခြေခံမှုများကို သွေဖီနိုင်သည်။ လူနည်းစု မဲဆန္ဒနယ်မြေများ အနည်းဆုံးနေရာ အရေအတွက်ကို ထားရှိခြင်း သို့မဟုတ် လူနည်းစုကိုယ်စားလှယ်များအတွက် သီးသန့်နေရာများထားရှိခြင်းဖြင့် ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။

နိုင်ငံတကာ ကျင့်သုံးမှုများအရ မဲဆန္ဒနယ်များ ကွာဟမှုသည် ၁၀%မှ ၁၅% ခန့်သာ ရှိသင့်ပြီး ထို့ထက်မပိုသင့်ပေ။ သို့မဟုတ် ချွတ်ရင်းချက်အရ ၂၀% ထက်မပိုသင့်ပါ။^၈

၁. ၆။ ရွေးကောက်ပွဲ နယ်နိမိတ်သတ်မှတ်မှုအတွက် ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်း

အထက်တွင်ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း မဲဆန္ဒနယ်နိမိတ် သတ်မှတ်ခြင်းသည် ရွေးကောက်ပွဲတစ်ခု၏ တရားမျှတမှုကို ကြီးမားစွာ သက်ရောက်မှုရှိသည်။ ယခုကဲ့သို့ သတ်မှတ်ချက်သည် ပထမအကြိမ်သော်လည်းကောင်း၊ ကာလအပိုင်းအခြားအလျော့အတင်းပြုလုပ်ရာတွင် လည်းကောင်း - သတင်းအချက်အလက် ကောင်းစွာပေးနိုင်မှု၊ အားလုံးပါဝင်မှု၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် တာဝန်ခံနိုင်မှုစသည့် အချက်များအားလုံးသည် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရာတွင် လိုအပ်သည်။

ရွေးကောက်ပွဲနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အလေ့အကျင့်ကောင်းများနှင့် အထွေထွေစံနှုန်းများသည် မည်ကဲ့သို့ မဲဆန္ဒနယ်များ သတ်မှတ်သင့်သည်ကို အညွှန်းစံနှုန်းများအဖြစ် ပံ့ပိုးပေးသည်။ အောက်ပါ အချက်များသည် အဓိက ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့် အချက်များဖြစ်သည်။

လွတ်လပ်သောအဖွဲ့တစ်ခုခန့်အပ်ပြီး ရေးဆွဲစေခြင်း

မဲဆန္ဒနယ်သတ်မှတ်ခြင်းသည် ရွေးကောက်ပွဲ ဂုဏ်သိကာ အတွက် အလွန်အရေးကြီးသည်။ ယင်းခန့်အပ်ထားသော အဖွဲ့အနေနှင့် ဘက်လိုက်မှုကင်းသော၊ လွတ်လပ်သော၊ ယုံကြည်စိတ်ချရသော အဖွဲ့ဖြစ်ရန် လိုအပ်သည်။ အောက်တွင်ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း မဲဆန္ဒနယ်ရွေးဆွဲသတ်မှတ်ခြင်းအတွက် ရှင်းလင်းပြီး ကြိုတင်ချမှတ်ထားသော သတ်မှတ်ချက်အတိုင်း သင့်တော်သော အချိန်ကာလတစ်ခုအတွင်း ရေးဆွဲနိုင်ရန် အခွင့်အာဏာ ရရှိထားသင့်သည်။

^၆ UNHCR ၏ အထွေထွေမှတ်ချက် ၂၅ (၄)

^၇ ဥပမာ - ဂျာမနီ၊ နယူးဇီလန်နှင့် ကနေဒါနိုင်ငံများ၏ ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများတွင် အများဆုံးကွာဟနိုင်သည့် နှုန်းသတ်မှတ်ချက်ကို ထည့်သွင်းထားသည်။

^၈ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ကျင့်ဝတ်ကောင်းများ (၂၀၀၃)၊ ဗင်းနစ်တော်မရင် အကြံပြုချက်မှာ ချွင်းချက်ရှိသော နေရာများတွင် ကွာဟမှု အချိုးအစားမှာ ၁၀% သို့မဟုတ် ၁၅% ဖြစ်သည် (စာ-၇၊ ၁၇)။ ဂျော်ဂျီယာနိုင်ငံတွင် ကျင့်သုံးနေသော အလေ့အကျင့်များကို ပြန်လည်ဆန်းစစ်ရာ အလွန်ခက်ခဲသော ဝေးလံသည့် ဒေသများတွင် ကွာဟနိုင်ခြေ ၂၀%မှာ သင့်လျော်မှုရှိသည်ဟု အသိအမှတ်ပြုခဲ့သည်။ ထပ်မံလေ့လာလိုပါက ဂျော်ဂျီယာနိုင်ငံ၏ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းချက်အပေါ် စဉ်းစားချက်များ၊ ၂၄ ရက် မေလ ၂၀၀၂၊ စာပိုဒ် ၂၂ တွင် ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။

မဲဆန္ဒနယ် ရေးဆွဲခြင်းအတွက် အခြေခံသတ်မှတ်ချက်များ ပြဋ္ဌာန်းခြင်း

မဲဆန္ဒနယ်များ သတ်မှတ်ရာတွင် အနည်းဆုံးသတ်မှတ်ထားသော အခြေခံအချက်တစ်ချက် သို့မဟုတ် ၎င်းထက်ပိုသော အချက်များပေါ်မူတည်ပြီး သတ်မှတ်သင့်သည်။ တူညီသော လူဦးရေသည် ဘုံသဘောတူညီထားသည့် သတ်မှတ်ချက် ဖြစ်သည်။ နေထိုင်သူဦးရေ သို့မဟုတ် နိုင်ငံသားဦးရေ သို့မဟုတ် မှတ်ပုံတင်ထားသော မဲဆန္ဒရှင်ဦးရေပေါ်တွင်မူတည်ပြီး သတ်မှတ်လေ့ရှိကြသည်။ အခြားထည့်သွင်းစဉ်းစားသည့် အချက်မှာ ပထဝီအနေအထား သတ်မှတ်ချက်ဖြစ်သည်။* မည်သို့ပင် အခြေခံသတ်မှတ်ချက်များ ထားရှိသည်ဖြစ်စေ၊ မဲဆန္ဒနယ်သတ်မှတ်ရာတွင် ယင်းအချက်များကို အမှန်ကန်ဆုံးနှင့် နောက်ဆုံးရသတင်း အချက်အလက်များကို အခြေခံပြီး သတ်မှတ်ရမည်။

မဲဆန္ဒနယ် သတ်မှတ်ရန်အတွက် သင့်တော်သောအချိန် သတ်မှတ်ချက်နှင့် အချိန်စက်ဝန်း

ရွေးကောက်ပွဲနယ်နိမိတ် သတ်မှတ်ရာတွင် တန်းတူညီမျှမှု ရှိသော မဲဆန္ဒနယ်ဖြစ်ရန်အတွက် ပုံမှန် ခေတခဏနားပြီး သတ်မှတ်သင့်သည်။ ယင်းကဲ့သို့ သတ်မှတ်ချက်ကို ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်မီအပြီးသတ် ဆောင်ရွက်သင့်သည်။ သို့သော်ရွေးကောက်ပွဲ မတိုင်မီ ၁ နှစ်အတွင်း ဖြစ်ရမည်။^{၁၀}

နိုင်ငံတကာ သာဓကများ - ဘယ်သူက သတ်မှတ်သလဲ။

ဒီမိုကရေစီ စနစ်အမျိုးမျိုးတွင် မတူညီသော ချဉ်းကပ်မှုဖြင့် မဲဆန္ဒနယ် ရေးဆွဲသည့်အဖွဲ့ကို ခန့်အပ်ကြသည်။ အချို့နည်းလမ်းများသည် အခြားနည်းလမ်းများထက် ပိုပြီး ဘက်လိုက်မှု ကင်းကာ လွတ်လပ်ကြသည်။

- ပါတီစွဲကင်းရှင်းသည့် လွတ်လပ်သော မဲဆန္ဒနယ် ရေးဆွဲသည့် အဖွဲ့ကိုထူထောင်ခြင်း - ယင်းအဖွဲ့သည် အခြားဝန်ကြီးဌာနများဖြင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ကြသည်။ (ဩစတေးလျနှင့် ကနေဒါ)
- ပါတီပေါင်းစုံ ပါဝင်သော ကော်မရှင်ကို တာဝန်ပေးခြင်း-အဖွဲ့တွင် အဓိကပါတီကြီးများမှ ကိုယ်စားလှယ်များ ပါဝင်သည်။ (နယူးဇီလန်)
- ရွေးကောက်ပွဲ စီမံခန့်ခွဲသည့်အဖွဲ့ကို တာဝန်ပေးခြင်း (မက္ကဆီကို)
- ဥပဒေပြုရေး အမတ်များကို တာဝန်ပေး ရေးဆွဲစေခြင်း (ဘယ်လဂျီယံနှင့် ဘူလ်ဂေးရီးယား)

နိုင်ငံတကာ သာဓကများ - ဘယ်အချိန်မှာ နယ်နိမိတ် ဆွဲသလဲ။

နိုင်ငံများသည် မတူညီသော စည်းမျဉ်းများကို အသုံးပြုပြီး မဲဆန္ဒနယ်များကို ပြန်လည်သတ်မှတ်ကြသည်။ အချို့နိုင်ငံများသည် အချိန်ကာလ စက်ဝန်းတစ်ခုအပေါ်တွင် အခြေခံကြပြီး အချို့နိုင်ငံများက ဖြစ်ရပ်များအပေါ်တွင် အခြေခံကြသည်။

ကာလအလိုက် ပြန်လည်ဆန်းစစ်မှု - နိုင်ငံအတော်များများသည် ၁၀ နှစ်ကြာပြီးတိုင်း မဲဆန္ဒနယ်များကို ပြန်လည်သတ်မှတ်ကြသည် (အနီယ၊ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု) သို့မဟုတ် ၅ နှစ်ကြာပြီးတိုင်း ပြန်လည်သတ်မှတ်ကြသည်။ (အယ်ဘေးနီးယား၊ နယူးဇီလန်)

ဖြစ်ရပ်များ - အချို့နိုင်ငံများတွင် မဲဆန္ဒနယ်များကို ဖြစ်ရပ်တစ်ခုပြီးတိုင်း ပြန်လည်သုံးသပ်ရန် လိုအပ်သည်။ (ဥပမာ - သန်းခေါင်စာရင် ကောက်ယူခြင်း) နှင့် အခြားဖြစ်ရပ်များ (ကိုယ်စားလှယ် အရေအတွက် နေရာအပြောင်းအလဲ ပြုလုပ်ခြင်း သို့မဟုတ် မျှတမှု ရှိသော ခန့်အပ်မှုဖြစ်လာသည့် အနေအထားတစ်ရပ်ကို ရောက်ရှိလာခြင်း)။ ဥပမာ - ဂျာမနီနိုင်ငံတွင် သန်းခေါင်စာရင်းရလဒ်အရ လူဦးရေ ကွာခြားမှု ၂၅% ထက်ကျော်လွန်ပါက မဲဆန္ဒနယ်များကို ပြန်လည် ရေးဆွဲရသည်။

(အသေးစိတ်လေ့လာရန် - <http://aceproject.org/ace-en/topics/bd/bdb/bdb02>)

ထိရောက်သော ကုစားမှုပေးခြင်း

လူ့အခွင့်အရေး ကြေငြာစာတမ်း အပိုဒ်(၈)အရ အခွင့် အရေး ချိုးဖောက်ခံရသူများအား တရားမျှတမှု ရရှိရန်လိုအပ် သည်။ မဲဆန္ဒနယ် သတ်မှတ်မှုသည် နိုင်ငံသားများ၏ အဓိက အခွင့်အရေးဖြစ်သော ဆန္ဒမဲတန်းတူညီမျှမှုကို ချိုးဖောက်ခံရပါက တန်းတူညီမျှ ရရှိစေရန်အတွက် အယူခံပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

^၉ ဗင်းနစ်ကော်မရှင်၊ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ကျင့်ဝတ်ကောင်းများ၊ ၈၁-၆၊ ၈၁-၁၇

^{၁၀} OSCE (ODIHR) တွင် ပါဝင်နေသော နိုင်ငံများရှိ ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် တည်ဆဲ ကတိကဝတ်များ၊ ဗင်းနစ် ကော်မရှင်၊ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ကျင့်ဝတ်ကောင်းများ၊ ၈၁-၁၀၊ ၈၁-၂၆။

နိုင်ငံတကာ သာဓကများ - မဲဆန္ဒနယ်သတ်မှတ်ရေး အဖွဲ့အနေနှင့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် ပြည်သူလူထု ပါဝင်မှုအတွက် မည်ကဲ့သို့ ဆောင်ရွက်မလဲ။

တောင်အာဖရိက၏ မဲဆန္ဒနယ် သတ်မှတ်ရေးဆွဲသည့် အဖွဲ့သည် အင်တာနက်စာမျက်နှာ တစ်ခုကို ပြုလုပ်ထားပြီး မဲဆန္ဒနယ် သတ်မှတ်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်သော သတင်း၊ အချက်အလက်များ ပံ့ပိုးပေးခြင်း၊ ပြည်သူလူထုကြားနာပွဲများကို အချိန်နှင့် တပြေးညီ ကြော်ငြာပေးခြင်းနှင့် ပြည်သူလူထု၏ ကန့်ကွက်မှုများကို လက်ခံပေးခြင်းတို့ လုပ်ဆောင်ပေးသည်။ (အသေးစိတ်လေ့လာရန် -

ကနေဒါ နိုင်ငံတွင် မဲဆန္ဒနယ်သတ်မှတ်သည့် အဖွဲ့အနေနှင့် ပြည်သူလူထု၏ ပါဝင်မှုနှင့် အသိပညာပေးမှုတို့ကို မြှင့်တင်ပေးရမည်ဟု ဥပဒေများထဲတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည်။ အဖွဲ့အနေနှင့် ၎င်းတို့အဆိုပြုထားသော မဲဆန္ဒနယ်သတ်မှတ်မှုများကို သတင်းစာများထဲတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြကြပြီး ပြည်သူလူထု၏ ဝေဖန်အကြံပေးမှုနှင့် မှတ်ချက်များကို လက်ခံနိုင်ရန်အတွက် လူထုကြားနာပွဲများ ပြုလုပ်ကြသည်။ ပြည်သူများအနေနှင့် ရေးသားထားသော အကြံပြုချက်များ၊ သို့မဟုတ် နှုတ်ဖြင့် အကြံပြုချက်များကို မဲဆန္ဒနယ် သတ်မှတ်ခြင်း နောက်ဆုံးအဆင့် အဆိုပြုချက်အထိ ပေးပို့နိုင်သည်။ အဖွဲ့အနေဖြင့် မြောက်မြားစွာသော အကြံပြုချက်များကို ပါတီများ၊ လွှတ်တော်အမတ်များ၊ အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်းများ၊ လူထုကိုယ်စားလှယ်များထံမှ လက်ခံရရှိကြသည်။ အသေးစိတ်လေ့လာရန် - (အဖွဲ့၏ ရွေးကောက်ပွဲ စီမံခန့်ခွဲရေး၏ စံနှုန်းများနှင့် စည်းမျဉ်းများ ပြောင်းလဲခြင်း ၂၀၁၇)

ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် ပြည်သူလူထုပါဝင်မှု

မဲဆန္ဒနယ်ရေးဆွဲရာတွင် အားလုံးပါဝင်ရေးနှင့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှု စသည်တို့ပေါ်တွင် အခြေခံပြီး ရေးဆွဲသင့်သည်။ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် ပြည်သူပါဝင်ရေး အစီအမံများသည် မဲဆန္ဒနယ်သတ်မှတ် ရေးဆွဲမှုနှင့် ပတ်သက်သော ဥပဒေနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများတွင် ပါဝင်လေ့ရှိသည်။ ထိုဥပဒေနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ ရေးဆွဲရာတွင် ရွေးကောက်ပွဲနှင့် ပတ်သက်သော သူများအားလုံး ပါဝင်သင့်ပြီး သက်ဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်များ၏ အခန်းကဏ္ဍများကို ရှင်းလင်းစွာ သတ်မှတ်ထားသင့်သည်။¹¹

¹¹ OSCE (ODIHR) တွင် ပါဝင်နေသော နိုင်ငံများရှိ ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် တည်ဆဲကတ်ကဝတ်များ။ IDEA နိုင်ငံတကာ ရွေးကောက်ပွဲ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ၊ ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေမူဘောင် ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်းအတွက် အညွှန်းများ။ ဗင်းနစ်ကော်မရှင်၊ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ကျင့်ဝတ်ကောင်းများ၊ ၈-၇။

၂။ မြန်မာနိုင်ငံ မဲဆန္ဒနယ်များ သတ်မှတ်ခြင်း

၂.၁။ ဥပဒေမူဘောင်များအား ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း

မြန်မာနိုင်ငံတွင်ကျင့်သုံးသော ရွေးကောက်ပွဲစနစ်မှာ နိုင်သူအကုန်လုံး (FPTP) စနစ်ဖြစ်ပြီး မဲဆန္ဒရှင်များအနေဖြင့် မဲဆန္ဒနယ်တစ်ခုတွင် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းတစ်ဦးစီကို ပြည်ထောင်စုအဆင့်နှင့် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး အဆင့်တွင် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ကြသည်။¹² မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဥပဒေမူဘောင်များသည် မဲဆန္ဒနယ်များ သတ်မှတ်ခြင်းကို တိုက်ရိုက်သက်ရောက်မှုရှိသည်။ (အကျဉ်းချုပ်ကို ပုံ-၁တွင် ကြည့်ပါ) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှ အထွေထွေစည်းမျဉ်းများကို သတ်မှတ်ပေးသည်။ ယင်းအချက်သည် နိုင်ငံသားများ၏ တန်းတူညီမျှမှုနှင့် လူမျိုး၊ အသားအရောင်၊ မူရင်းမွေးဖွားရာဒေသ၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှု၊ တရားဝင် ရရှိထားသော ရာထူးနေရာများ၊ အဆင့်အတန်း၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ကျား/မနှင့် ကြွယ်ဝချမ်းသာမှုတို့ပေါ်တွင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ မကြုံတွေ့နိုင်စေရန် ပုဒ်မ (၃၄၇) ပြဌာန်းပေးထားသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ (၃၈(က)) အရ အရည်အချင်းပြည့်မီ သော နိုင်ငံသားတိုင်း မဲပေးခွင့်နှင့် ရွေးကောက်ခံပိုင်ခွင့်ကိုလည်း ပြဌာန်းပေးထားသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ပြည်ထောင်စုအဆင့် လွှတ်တော် နှစ်ရပ်ဖွဲ့စည်းထားရှိသည်။ ပြည်သူ့လွှတ်တော် (အောက်လွှတ်တော်)သည် မြို့နယ်နှင့် လူဦးရေအပေါ်မူတည်ပြီး ရွေးကောက်တင်မြှောက်ကြသည်။ အမျိုးသားလွှတ်တော် (အထက်လွှတ်တော်)သည် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသတစ်ခုစီမှ တူညီသော ကိုယ်စားလှယ် အရေအတွက်ပေါ်တွင် မူတည်ပြီး ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အုပ်ချုပ်ရေးနယ်နိမိတ်များကိုပါ သတ်မှတ်ပေးထားပြီး ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသ ဝန်ကြီးချုပ်များက မြို့နယ်နယ်နိမိတ်များ ပြင်ဆင်သတ်မှတ်ရန်အတွက် သမတထံသို့ အကြံပြုချက်များပေးပို့နိုင်သည်။¹³

¹² မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးများ၏ မဲဆန္ဒနယ် သတ်မှတ်ချက်မှာ လူဦးရေအပေါ် အခြေမခံပဲ တစ်မြို့နယ် ၂ ဦးနှုန်းဖြင့် သတ်မှတ်သည်။ ယခုစာတမ်းသည် ပြည်ထောင်စုအဆင့် လွှတ်တော်များကို ဦးတည်ထားပြီး စံချိန်၊ စံနှုန်းအညွှန်းများ ပိုမိုကောင်းမွန်အောင် လုပ်ဆောင်ရမည့် နေရာများကို အကြံပြုဆွေးနွေးထားသည်။ ၎င်းအချက်များကို ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများ၏ မဲဆန္ဒနယ်ပိုင်းခြားသတ်မှတ်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အသုံးပြုနိုင်သည်။

¹³ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ မပြဌာန်းမီ မြို့နယ်အသစ်များကို အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေး ဌာနမှ သတ်မှတ်ခဲ့သည်။ ယခုမြန်မာနိုင်ငံတွင် မြို့နယ်ပေါင်း ၃၃၀ ရှိသည်။ အာရှမောင်ဒေးရှင်းမှ ထုတ်ပြန်သော မြန်မာနိုင်ငံ၏ စီမံအုပ်ချုပ်မှု - အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဌာနအကြောင်း (၂၀၁၄)၊ ၈-၂၀တွင် ကြည့်ရှုပါ။

ပြည်သူ့လွှတ်တော်	အမျိုးသားလွှတ်တော်
<p>ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ (၁၀၉)အရ ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကို ကိုယ်စားလှယ် စုစုပေါင်း ၄၄၀ ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်က တပ်မတော်သားကိုယ်စားလှယ် ၁၁၀ ဦးကို ပြည်သူ့လွှတ်တော်တွင် တိုက်ရိုက်ခန့်အပ်သည်။ မြို့နယ်ကို အခြေခံပြီး လည်းကောင်း၊ လူဦးရေကို အခြေခံပြီး လည်းကောင်း၊ မြို့နယ် ၃၃၀ ထက်ပိုမိုလာပါက အသစ်ဖွဲ့စည်းသည့် မြို့နယ်တစ်ခုကို တစ်ဆက်တစ်စပ်တည်းဖြစ်သော သင့်လျော်သည့် မြို့နယ်တစ်ခုနှင့် ပူးပေါင်းပြီးလည်းကောင်း ဥပဒေနှင့်အညီ မဲဆန္ဒနယ်သတ်မှတ်ပြီး ၃၃၀ ဦးထက်မပိုသော ကိုယ်စားလှယ်များကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်ရသည်။</p> <p>ပြည်သူ့လွှတ်တော် ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေအရ ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်သည် မဲဆန္ဒနယ်များကို သတ်မှတ်သည်။ ဥပဒေအရ ရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်သည် အများဆုံး ကိုယ်စားလှယ်နေရာ ၃၃၀ ကို မြို့နယ် အရေအတွက်အတိုင်း တစ်မြို့နယ်တစ်နေရာနှုန်းဖြင့် သတ်မှတ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်သည် မြို့နယ်တစ်ခုအတွင်း များပြားလှသော လူဦးရေကို အခြားမဲဆန္ဒနယ်များတွင် ထည့်သွင်းခြင်းအားဖြင့် လည်းကောင်း၊ လူဦးရေနည်းပါးသော မြို့နယ်များကို စုစည်းပြီး မဲဆန္ဒနယ်တစ်ခုအဖြစ်သော်လည်းကောင်း သတ်မှတ်နိုင်ရန် အခွင့်အာဏာ ရရှိထားသည်။</p>	<p>ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ (၁၄၁) အရ၊ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကို ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသတစ်ခုစီမှ ကိုယ်စားလှယ် ၁၂ ဦးစီနှင့် ခန့်အပ်ခံ တပ်မတော်သား ကိုယ်စားလှယ် ၅၆ ဦးအားလုံး စုစုပေါင်း ကိုယ်စားလှယ်ဦးရေ ၁၆၈ဦးဖြင့် ဖွဲ့စည်းသည်။ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများ အကြားတွင် လူဦးရေနှင့် မြို့နယ်အရေအတွက် ကွာဟချက်ကြီးမားပြီး အချို့ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများတွင် မြို့နယ် ၁၂ မြို့ပင် မရှိပေ။ မဲဆန္ဒနယ်သတ်မှတ်ရန် အတွက် ရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်အနေနှင့် မြို့နယ်နှင့် နယ်နိမိတ်ကန့်သတ်ချက်များကို အလျော့အတင်းပြုလုပ်သည်။</p> <p>အမျိုးသားလွှတ်တော် ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေများအရ ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်သည် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးများ၏ မဲဆန္ဒနယ် ၁၂ နေရာ သတ်မှတ်မှုသည် လူဦးရေ အရွယ်အစားနဲ့ ပထဝီအနေအထား စုစည်းမှုပေါ်မူတည်ပြီး သတ်မှတ်သင့်သည်။ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးများ၏ မဲဆန္ဒနယ် ၁၂ နေရာ သတ်မှတ်မှုကို လူဦးရေပမာဏကြီးမားသည့် မြို့နယ်များကို စုစည်းပြီး မဲဆန္ဒနယ် တစ်ခုအဖြစ် သတ်မှတ်နိုင်သည်။ ပုံ (၂) တွင် ဖော်ပြထားသည့် အတိုင်း အမျိုးသားလွှတ်တော်၏ မဲဆန္ဒနယ်များကို အတိုးအလျှော့ပြုလုပ်ပြီး သတ်မှတ်ခြင်းအားဖြင့် တန်းတူညီမျှမှုသည် ပြည်သူ့လွှတ်တော် မဲဆန္ဒနယ်များထက် သာလွန်သည်။</p>

၃။ အဓိကပြဿနာများနှင့် အကြံပြုချက်များ

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကျင်းပခဲ့သော ၂၀၁၅ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲ စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများက မဲဆန္ဒနယ် သတ်မှတ်ခြင်းကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် အရေးကြီးသည့် အချက်အဖြစ် ထောက်ပြခဲ့ကြသည်။ အထက်တွင် ဖော်ပြထားသည့် အတိုင်း မဲဆန္ဒနယ် သတ်မှတ်မှုသည် ရွေးကောက်ပွဲတစ်ခု၏ တရားမျှတမှုနှင့် ပြည်သူလူထု၏ ရွေးကောက်ပွဲအပေါ် ယုံကြည်မှုမြှင့်တက်လာခြင်း သို့မဟုတ် ကျဆင်းသွားခြင်းနှင့် တိုက်ရိုက်ဆက်စပ်မှု ရှိသည်။ အဓိကပြဿနာရပ်များနှင့် အကြံပြုချက်များကိုအောက်ပါအတိုင်း အသေးစိတ်ဖော်ပြထားသည်။

၃.၁။ ဆန္ဒမဲ တန်းတူညီမျှမှု မရှိခြင်း

၂၀၁၅ မြန်မာရွေးကောက်ပွဲများတွင် မဲဆန္ဒနယ် အရွယ်အစားကွာဟချက် ကြီးမားသောကြောင့် ဆန္ဒမဲတန်းတူညီမျှမှု မရှိခြင်း အကြီးအကျယ် ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ ပြည်သူ့လွှတ်တော် မဲဆန္ဒနယ်များတွင် ဖျဉ်းမျှ မဲပေးပိုင်ခွင့်ရှိသူဦးရေ တစ်သိန်းခန့် ရှိသည်။ သို့သော်အကြီးဆုံး မဲဆန္ဒနယ်ဖြစ်သည့် လှိုင်သာယာမြို့နယ်တွင် မဲပေးခွင့်ရှိသူ ၄၅၄၃၇၀ ရှိခဲ့ပြီး အသေးဆုံး မဲဆန္ဒနယ်သည် ၁၄၀၈ ဦးသာရှိသည့် အင်ဂျန်းယန်မြို့နယ် ဖြစ်သည်။ ရလဒ်အနေနှင့် အင်ဂျန်းယန် မဲဆန္ဒနယ်တွင်ရှိသော မဲပေးသူများသည် လှိုင်သာယာမြို့နယ်ရှိ မဲပေးသူများနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် တိုက်ရိုက်လွှမ်းမိုးနိုင်သည့် အရေးပါမှုမှာ ပိုမိုကြီးမားသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ နိုင်ငံတော်အစိုးရအပေါ် လွှမ်းမိုးနိုင်မှုမှာ အင်ဂျန်းယန်၏ မဲဆန္ဒရှင်များက လှိုင်သာယာမြို့နယ်ရှိ မဲဆန္ဒနယ်များရှိ မဲဆန္ဒရှင်များထက် ပိုမိုအလေးသာသည်။

အထက်တွင်ဆွဲနှေးခဲ့သည့်အတိုင်း နိုင်ငံအတော်များများတွင် မဲဆန္ဒနယ် အရွယ်အစား ကွာဟချက်ကို ကန့်သတ်ထားသည်။ ဘုံသဘောတူညီထားသော နိုင်ငံတကာ စည်းမျဉ်းများ၏ အကြံပြုချက်မှာ မဲဆန္ဒတစ်ခုနှင့်တစ်ခု အများဆုံးကွာခြားချက်မှာ ၁၀%မှ ၁၅%အတွင်း ဖြစ်သည်။^{၁၄} ကနေဒါနိုင်ငံတွင် ၂၅% အထက်ထိကွာဟမှုကို ခွင့်ပြုထားသော်လည်း နယူးဇီလန်ကဲ့သို့သော နိုင်ငံများတွင် ၅% သာ ခွင့်ပြုထားသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကွာခြားချက်မှာ အလွန်အမင်း အခြေအနေဖြစ်သည်။ အောက်လွှတ်တော်တွင် မဲဆန္ဒနယ် အရွယ်အစား ကွာဟချက်မှာ ၃၂၈% ဖြစ်ပြီး- အထက်လွှတ်တော်တွင် ၂၃၃% ကွာခြားချက်ရှိသည်။ ယင်းအခြေအနေများမှာ နိုင်ငံတကာ စံနှုန်းပြင်ပသို့ ရောက်ရှိနေသည်။ ပုံ (၄) တွင်ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း မြန်မာနိုင်ငံ၏ မဲဆန္ဒနယ် အရွယ်အစား ကွာခြားချက်မှာ နိုင်ငံတကာ အလေ့အကျင့်များထက် အလွန်ကြီးမားနေသည်။ ထိုကဲ့သို့ တန်းတူညီမျှမှုမရှိသော မဲဆန္ဒနယ်များကြောင့် ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲ မတိုင်မီကတည်းက ကြိုးကိုင်ချယ်လှယ်မှုများ ရှိခဲ့သည့် အနေအထားသို့ ရောက်ရှိသွားခဲ့သည်။

ထိုကဲ့သို့ တန်းတူညီမျှမှုမရှိသော မဲဆန္ဒနယ်များကြောင့် ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲ မတိုင်မီကတည်းက မသမာသောနည်းဖြင့် ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်သော စိုးရိမ်ပူပန်မှုများလည်း ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်။ အလွန်သေးငယ်သော မဲဆန္ဒနယ်များသည် ရွေးကောက်ပွဲအနိုင်ရရန်အတွက် မဲပမာဏ အနည်းငယ်သာ လိုအပ်သည့်အပြင် ယင်းမဲဆန္ဒနယ်များသည် ဝေးလံခေါင်ဖျားသည့် နေရာများတွင်ရှိကာ လေ့လာစောင့်ကြည့်ရန် ခက်ခဲသောကြောင့် မသမာမှု၊ အကြပ်ကိုင်ခြိမ်းခြောက်မှုနှင့်/သို့ မဲဝယ်မှု စသည်တို့အတွက် ပစ်မှတ်များဖြစ်စေနိုင်သည်ဟု ရွေးကောက်ပွဲ

လေ့လာသုံးသပ်သူများနှင့် မီဒီယာများက တွက်ချက်ခန့်မှန်းကြသည်။

၃. ၂။ မဲဆန္ဒနယ်များ သတ်မှတ်ရန် ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်း။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် မဲဆန္ဒနယ်များကို စီမံအုပ်ချုပ်မှု ယန္တရားအတိုင်း သတ်မှတ်ထားသောကြောင့် ခန့်မှန်းရန် လွယ်ကူသည်။ သို့သော်လည်း ထိုကဲ့သို့အရေးကြီးသော အချက်များကို ဆုံးဖြတ်သည့်ပုံစံသည် နိုင်ငံတကာစံနှုန်းများနှင့် လွဲချော်နေသည်။

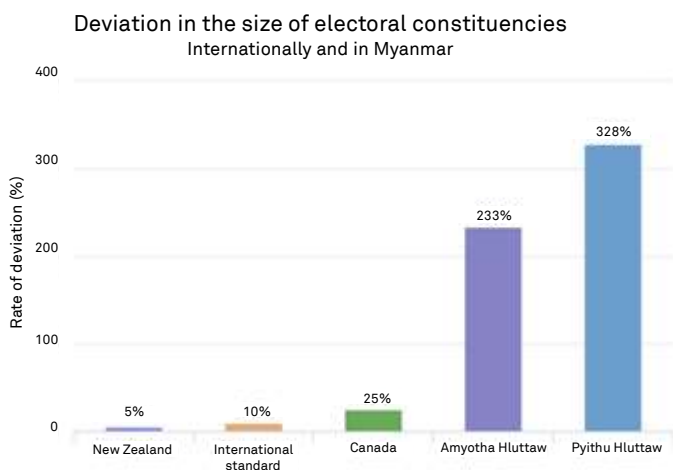
၃. ၃။ မဲဆန္ဒနယ် ပြန်လည်သတ်မှတ်သည့် အဖွဲ့

ပြည်ထောင်စု ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်သည် မဲဆန္ဒနယ် သတ်မှတ်ခြင်းအပါအဝင် ရွေးကောက်ပွဲနှင့် ပတ်သက်သော လုပ်ငန်းစဉ်များအားလုံးအတွက် အာဏာအရှိဆုံးအဖွဲ့ ဖြစ်သည်။ သို့သော် ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲ မတိုင်မီကပင် အတိုက်အခံပါတီအများစုက ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်၏ ကြားနေမှုကို မေးခွန်းထုတ်ခဲ့ကြသည်။ ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင်များကို သမတကခန့်အပ်ပြီး - နည်းဥပဒေများအရ နိုင်ငံရေးပါတီတစ်ခုခုမှ လတ်တလော နုတ်ထွက်ထားသူများကို ခန့်အပ်ခွင့်ပြုထားသည်။ မဲဆန္ဒနယ် သတ်မှတ်ချက်နှင့် ပတ်သက်ပြီး အမြဲတစေ မေးခွန်းတစ်ခုဖြစ်နေပြီး ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်၏ အနေအထားနှင့် ပတ်သက်ပြီး တရားမျှတမှုနှင့် ပါတီစွဲကင်းရှင်းမှုတို့မှာ မရှင်းလင်းသော အနေအထားတွင် ရှိနေသည်။

၃. ၄။ ဆုံးဖြတ်ချက်ချရန် အခြေခံမူ သတ်မှတ်ချက်

လက်ရှိစနစ်အောက်တွင် ပြည်သူ့လွှတ်တော်၏ မဲဆန္ဒနယ်များ ပြင်ဆင်သတ်မှတ်ရန် အခွင့်အလမ်း အနည်းငယ်သာ ရှိသည်။ သို့သော် ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်သည် မြို့နယ်များကို ခွဲထုတ်ခြင်းနှင့် စုစည်းခြင်းများပြုလုပ်ပြီး အမျိုးသားလွှတ်တော်၏ မဲဆန္ဒနယ်များကို ပြင်ဆင်သတ်မှတ်နိုင်သည်။ ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်မီ ပြုလုပ်ခဲ့သော မဲဆန္ဒနယ်ပြင်ဆင်ချက်များအတွက် အသုံးပြုခဲ့သော အခြေခံမူသတ်မှတ်ချက်များကို ပြည်သူလူထု သိရှိနိုင်မှုမှာ အလွန်နည်းပါးခဲ့သည်။

ပုံ ၂ - မဲဆန္ဒ အမျိုးအစား ကွဲပြားမှု နှိုင်းယှဉ်ခြင်း
နိုင်ငံတကာ VS ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်

¹⁴ ကွာဟချက်ကို သတ်မှတ်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဥပမာများနှင့်တကွ ပိုမိုလေ့လာလိုပါက ညီမျှသော လူဦးရေဖြင့် မဲဆန္ဒနယ်များ ပြန်လည်ပိုင်းခြား သတ်မှတ်ခြင်း စီမံချက်တွင် ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။

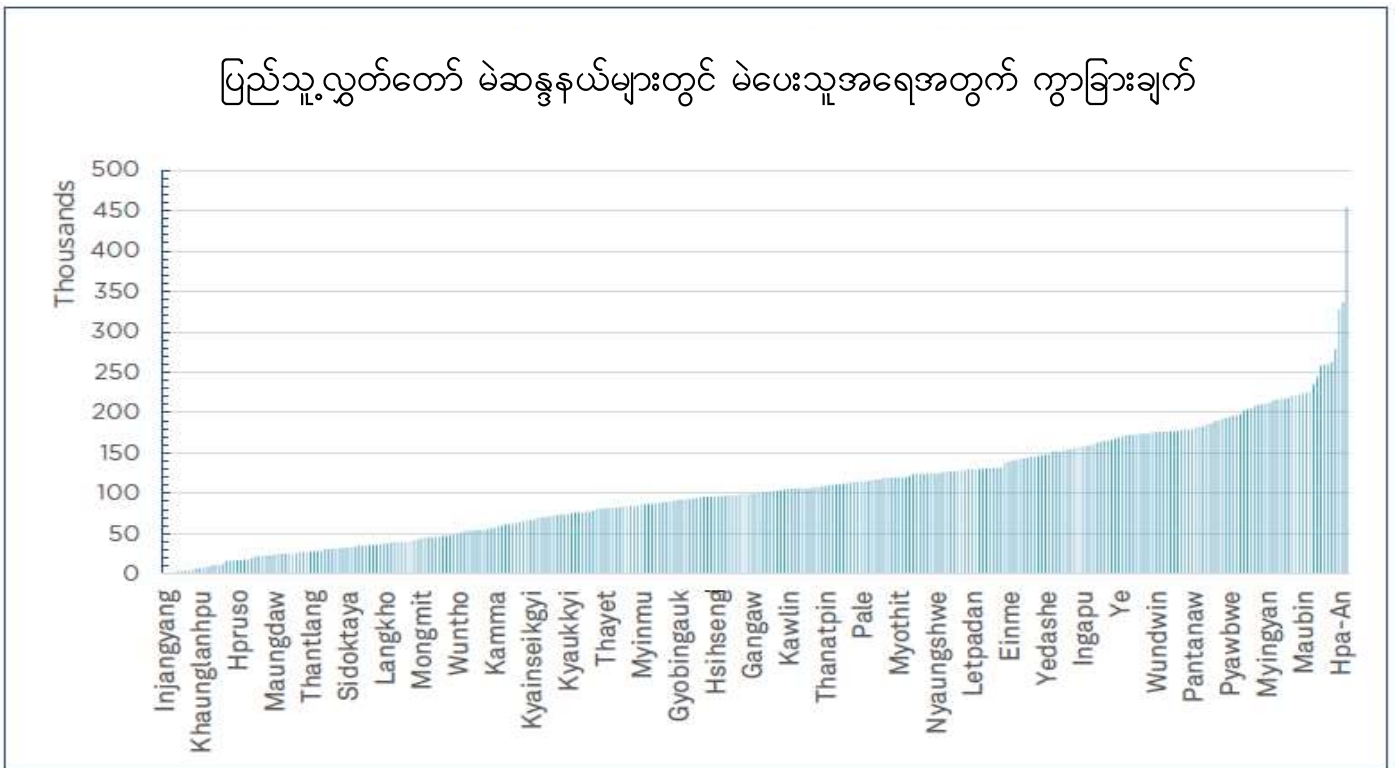
၃. ၅။ မဲဆန္ဒနယ် ပြင်ဆင်သတ်မှတ်ရန် အချိန်သတ်မှတ်ချက်

၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲအတွက် ရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်သည် ပြည်သူ့လွှတ်တော်၊ အမျိုးသားလွှတ်တော်နှင့် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး လွှတ်တော်မဲဆန္ဒနယ်များကို ဇူလိုင်လအစောပိုင်းတွင် ကြော်ငြာခဲ့သည်။ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ မှတ်ပုံတင်ရမည့်အချိန်သည် ဩဂုတ်လ အစောပိုင်းဖြစ်ပြီး ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပမည့်အချိန်သည် နိုဝင်ဘာလတွင် ဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်၏ ကြော်ငြာချက်သည် ဥပဒေကြောင်းအရ သတ်မှတ်ချက်ဖြစ်သော လွှတ်တော်သက်တမ်းမကုန်ခင် ရက်ပေါင်း ၁၆၀ မတိုင်မီဖြစ်ရမည်ဆိုသော ပြဌာန်းချက်ထက်စောပြီး

ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအတွက် ရွေးကောက်ပွဲအတွက် ပြင်ဆင်ချိန် လုံလောက်စွာရရှိတော့မည် မဟုတ်ပေ။

၃. ၆။ ပြည်သူ့အတွက် သတင်းအချက်အလက်၊ အကြံပြုချက်နှင့် ကန့်ကွက်မှုများအတွက် အခြေခံသတ်မှတ် ချက်များ

၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲအတွက် နောက်ဆုံးအဆင့် မဲဆန္ဒနယ်များ မည်ကဲ့သို့ ပြင်ဆင်သတ်မှတ်သည်၊ မည်ကဲ့သို့ ဆွေးနွေးခဲ့သည်ကို သတင်းအချက်အလက်အရ အနည်းငယ်သာ ရရှိခဲ့သည်။ မဲဆန္ဒနယ်များ မည်ကဲ့သို့ သတ်မှတ်မည်ကို အဆိုပြုသော

ပြဌာန်းခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ မဲဆန္ဒနယ်သတ်မှတ်ချက်မှာ နိုင်ငံတကာ အလေ့အကျင့်များဖြစ်သော မဲဆန္ဒနယ်များကို ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်မီ အနည်းဆုံး တစ်နှစ်စောပြီး သတ်မှတ်ရမည်ဟူသော အချက်နှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် အလွန်အမင်း နောက်ကျနေပြီဖြစ်သည်။¹⁵ ထိုကဲ့သို့ နောက်ကျမှုသည် နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့်

အချက်ကို ဆွေးနွေးမှုများ မပြုလုပ်ခဲ့ရုံသာမက ပြည်သူလူထု ပါဝင်မှုအတွက် အခွင့်အလမ်းလည်း မရှိခဲ့ပါ။

ဥပဒေကြောင်းအရသော်လည်းကောင်း၊ လက်တွေ့အရသော်လည်းကောင်း နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် နိုင်ငံသားများအနေဖြင့် မဲဆန္ဒနယ်ကြေငြာချက်နှင့် ပတ်သက်ပြီး တရားမျှတမှုအတွက် မေးခွန်းမေးမြန်းခွင့်သော်လည်းကောင်း၊ စောဒက တက်ခွင့်သော်လည်းကောင်း မရှိခဲ့ပါ။

¹⁵ အခြားသော ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်စဉ်တွင် အရေးကြီးသည့် ကိစ္စရပ်များကို ထုတ်ပြန်ရန် ဥပဒေအရ အချိန်သတ်မှတ်ချက်နောက်ကျမှုနှင့် ပတ်သက်ပြီး အလားတူ မကျေနပ်ချက်များလည်းရှိသည်။ ဥပမာ ရွေးကောက်ပွဲနေ့၊ ရွေးကောက်ပွဲအောင်နိုင်ရေး စတင်သည့်အချိန်၊ မဲဆန္ဒရှင် စာရင်းသွင်းခြင်း၊ စသည်ဖြင့်။

၄။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ မဲဆန္ဒနယ်များ ပြင်ဆင်သတ်မှတ်နိုင်ရန်အတွက် ဘာတွေလုပ်ဆောင်နိုင်သလဲ။

မဲဆန္ဒနယ်များ ပြင်ဆင်သတ်မှတ်ရာတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှု၊ အားလုံးပါဝင်မှု၊ တာဝန်ခံမှုနှင့် ရွေးကောက်ပွဲ၏ တန်းတူရည်တူဖြစ်မှုနှင့် တရားမျှတမှုတို့ ရှိစေရန်အတွက် အစိုးရနှင့် အခြားပတ်သက်နေသော သူများအနေဖြင့် အထူးအစီအမံများထားချမှတ်လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။

ဥပဒေနှင့် စီမံခန့်ခွဲရေးလုပ်ငန်းများ ပြုပြင်ပြောင်းလဲနိုင်ရန် အောက်ဖော်ပြပါပုံအတိုင်း ဖော်ပြထားသည်။ ထိုရွေးချယ်မှုများသည် ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပါဝင်ပတ်သက်နေသူများအနေနှင့် လေ့လာပြီး ပြန်လည်ထင်ဟပ်သင့်သည်။ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအတွက် ရွေးချယ်မှု အားလုံးကို ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိစွာဖြင့် ဆွေးနွေးရမည်ဖြစ်ပြီး ပြည်သူလူထုပါဝင်ခွင့်ရရှိစေရန် လမ်းဖွင့်ထားရမည် ဖြစ်သည်။ အပြီးသတ်ဆုံးဖြတ်ချက်သည် နိုင်ငံရေး ပါတီများ၊ အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် တိုင်းရင်းသား လူနည်းစုများ အပါအဝင် မတူညီသော အမြင်များဖြင့် ပါဝင်မှု ရှိရမည်။

၄. ၁။ တန်းတူညီမျှမှုနှင့် တရားမျှတမှု

နောက်လာမည့် ရွေးကောက်ပွဲများ ပိုမိုကောင်းမွန်လာစေရန်အတွက် ဆန္ဒမဲတန်းတူညီမျှမှုရှိခြင်းကို ဖြေရှင်းရန်လိုအပ်သည်ဟု ၂၀၁၅ မြန်မာ့ရွေးကောက်ပွဲတွင် စောင့်ကြည့်လေ့လာခဲ့သူများက ထောက်ပြခဲ့ကြသည်။ နိုင်ငံတကာ လေ့လာစောင့်ကြည့်သူများ ဖြစ်ကြသော ဥရောပသမဂ္ဂ၊ ကာတာစင်တာ၊ လွတ်လပ်ပြီး တရားမျှတသော ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် အာရှကွန်ရက်၊ မြန်မာ့လေ့လာ စောင့်ကြည့်သူများ (အသိအမှတ်ပြုခံရသော ရွေးကောက်ပွဲများ ဖြစ်ပေါ်ရေးအတွက် လူထုမဟာမိတ်၊ တိုင်းရင်းသား လူငယ်ကွန်ရက်စသည့် အဖွဲ့များမှ မဲဆန္ဒနယ်များကို ပြန်လည်သုံးသပ်ရန်နှင့် ဆန္ဒမဲတန်းတူညီမျှမှုကို အာမခံနိုင်သော မဲဆန္ဒနယ်များ သတ်မှတ်ရန်အတွက် အကြံပြုခဲ့ကြသည်။ ဥရောပသမဂ္ဂအနေဖြင့် ပြည်သူ့လွှတ်တော် မဲဆန္ဒနယ်များကို ဦးစားပေးအနေနှင့် ပြန်လည်ပြင်ဆင်သတ်မှတ်ရန် အလေးပေး

ပြောဆိုခဲ့သည်။ အမျိုးသားလွှတ်တော်သည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်များအကြား ညီမျှသော ကိုယ်စားပြုမှုကို ရရှိနိုင်ရန်အတွက် နိုင်ငံတကာပုံစံများအတိုင်း သတ်မှတ်ထားသည်။^{၁၆}

အဓိက မညီမျှမှု၏ ပြဿနာအရင်းခံမှာ မြန်မာနိုင်ငံ၏ မဲဆန္ဒနယ်များကို စီမံအုပ်ချုပ်မှု နယ်နိမိတ်အတိုင်း သတ်မှတ်ထားခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ အကယ်လို ထိုစနစ်ကို မကျင့်သုံးပြန်လျှင်လည်း မြန်မာအစိုးရနှင့် ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပါဝင်ပတ်သက်နေသူများအနေဖြင့် အလွန်ရှုပ်ထွေးသော စိန်ခေါ်ချက်များကို ရင်ဆိုင်ရမည်ဖြစ်သည်။ ဆန္ဒမဲ ညီမျှမှုကို ဆွေးနွေးခြင်းသည်လည်း ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရာတွင် လူနည်းစုများ၏ ကိုယ်စားပြုခြင်းကို ဆွေးနွေးခြင်းနှင့်လည်း ဆက်စပ်နေပြီး ယေဘုယျအားဖြင့် ကိုယ်စားပြုမှုစနစ်နှင့်လည်း ဆက်စပ်နေသည်။ ထို့ကြောင့် မဲဆန္ဒနယ်အပိုင်းခြား သတ်မှတ်ခြင်းကို ရွေးကောက်ပွဲစနစ်အပေါ် ပိုမိုကျယ်ပြန့်စွာ ဆွေးနွေးခြင်းမှ သီးခြားခွဲထုတ်ထားရန် ခက်ခဲသည်။

ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများသည် ပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့် လုပ်ဆောင်ကြသည်။ ဥပမာ -

- * ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ခြင်း - ဖွဲ့စည်းပုံ ပုဒ်မ (၁၂) နှင့် (၁၀၉)တို့ကို ပြည်သူ့လွှတ်တော် မဲဆန္ဒနယ်များ ပြင်ဆင်သတ်မှတ်နိုင်ရန်အတွက် လူဦးရေပထဝီအနေအထား စုစည်းမှုပေါ်တွင် အခြေခံပြီး ပြင်ဆင်သင့်သည်။
- * ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေများ ပြင်ဆင်ခြင်း - ပြည်သူ့လွှတ်တော် ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေပုဒ်မ (၄) ကို တူညီသော အရွယ်အစားရှိသည့် (လူဦးရေများပြားသော မြို့နယ်များကို ခွဲထုတ်ခြင်းနှင့် လူဦးရေနည်းသော မြို့နယ်များကို စုပေါင်းပြီး) မဲဆန္ဒနယ် ၃၃၀ အဖြစ်သို့ ပြင်ဆင်နိုင်သည်။ ထိုကဲ့သို့ ပြင်ဆင်ချက်သည် လက်ရှိ ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် လိုက်လျောညီထွေမှုရှိပြီး မြို့နယ်နှင့် လူဦးရေ အရွယ်အစားကို မဲဆန္ဒနယ် သတ်မှတ်ရာတွင် အခြေခံသတ်မှတ်ချက်အဖြစ် ဆက်လက်တည်ရှိနေသည်။ ထိုအချက်သည် တည်ရှိဆဲဖြစ်သော အမျိုးသားလွှတ်တော် မဲဆန္ဒနယ်သတ်မှတ်ချက်နှင့် ဆင်တူသည်။

^{၁၆} နိုင်ငံအများစုတွင် အထက်လွှတ်တော်ကို ပထဝီဒေသကို အခြေခံပြီးသော်လည်းကောင်း လူနည်းစုကို အခြေခံပြီးသော်လည်းကောင်း လူဦးရေ အချိုးအစားကို ထည့်သွင်းမစဉ်းစားဘဲ ကိုယ်စားလှယ်အချိုးအစား တူညီစွာဖြင့် ဖွဲ့စည်းသည်။ အောက်လွှတ်တော်တွင်မူ လူဦးရေ အရွယ်အစားအပေါ်လိုက်ပြီး ညီမျှသော ကိုယ်စားလှယ်များကို သတ်မှတ်ဖွဲ့စည်းကြသည်။ ပိုမိုသိလိုပါလျှင် IFES အဖွဲ့၏ ရွေးကောက်ပွဲ စီမံခန့်ခွဲမှု၏ စံချိန်စံညွှန်းများကို စိန်ခေါ်ချင်း (၂၀၀၅)၊ ၈-၆၅ တွင် ကြည့်ပါ။

အလားတူစွာ အထူးအစီအမံများ ထားရှိခြင်းသည် မဲဆန္ဒနယ် သတ်မှတ်မှုနှင့်ဆိုင်သော ဆုံးဖြတ်ချက်ချသည့် ဖြစ်စဉ်များကို ပိုမိုကောင်းမွန်လာစေသည်။

မဲဆန္ဒနယ်များသတ်မှတ်ကာ သို့မဟုတ် မဲဆန္ဒနယ်များ ပြင်ဆင်ရေးဆွဲကာ လွှတ်တော်နှင့် အစိုးရသို့ တင်သွင်းရန် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ အပ်နှင်းထားသည့် လွှတ်လပ်ပြီး စွမ်းဆောင်ရည် ပြည့်ဝသည့် အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ကို ခန့်အပ်ရမည်။ ဥပမာ -

- * ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေ ပြင်ဆင်ခြင်း - မဲဆန္ဒနယ်များ သတ်မှတ်ရန်အတွက် ဥပမာ - ရွေးကောက်ပွဲ ကျွမ်းကျင်သူများ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် ပြည်ထောင်စု ရွေးကောက်ပွဲတို့ပါဝင်သည့် လွှတ်လပ်သော ကော်မရှင်တစ်ရပ်ကို ခန့်အပ်တာဝန်ပေးနိုင်စေရန် ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများကို ပြင်ဆင်နိုင်သည်။

မဲဆန္ဒနယ် တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ကွာဟမှုအတိုင်းအတာကို ကန့်သတ်ရန်အတွက် ရှင်းလင်းသော အခြေခံသတ်မှတ်ချက်များကို ရေးဆွဲပြဌာန်းသင့်သည်။ ဥပမာ -

- * ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေပြင်ဆင်ခြင်း - ANFREL အဖွဲ့၏ အကြံပြု ချက်အရ မဲဆန္ဒနယ်များအကြား ကွာခြားချက်အနေအထားကို သတ်မှတ်နိုင်သည့် ပြဌာန်းချက်များကို ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေများတွင် ထည့်သွင်းပြင်ဆင်နိုင်သည်။ ကွာဟချက် စံနှုန်းတစ်ခုထားရှိခြင်းသည် အခြားနိုင်ငံများတွင်လည်း လုပ်ဆောင်နေသော လက်တွေ့ကျသည့် သတ်မှတ်ချက်တစ်ခုဖြစ်ပြီး အလွန် အကျွံအခြေအနေများအတွက် လက်ခံနိုင်သော အနေအထားအဖြစ် သတ်မှတ်ထားရှိသည်။ (ဥပမာ- ပထဝီအနေအထားအရ အလွန်အကျွံ စိန်ခေါ်မှု ရှိနေသော နေရာများ)။

မဲဆန္ဒနယ် သတ်မှတ်သည့် အဖွဲ့သည် ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချသည့်အခါ လိုက်နာနိုင်ရန် အသေးစိတ် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ထည့်သွင်းနိုင်သည်။ ဥပမာ -

- * ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေပြင်ဆင်ခြင်း - အရွယ်အစား တူညီသော မဲဆန္ဒနယ်များသတ်မှတ်ရာတွင် အသုံးပြုနိုင်ရန်အတွက် အခြေခံသတ်မှတ်ချက်များအပါအဝင် အချက်များနှင့် မဲဆန္ဒနယ်များကို မည်ကဲ့သို့ သတ်မှတ်ထားသည်ကို ရှင်းလင်းစွာ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေများကို ပြင်ဆင်နိုင်သည်။ ဥပဒေများသည် မဲဆန္ဒနယ်သတ်မှတ်ရာတွင် အခြား

ထည့်သွင်း စဉ်းစားချက်များကိုပါ ထည့်သွင်းနိုင်သည်။ ဥပမာ-ဒေသဆိုင်ရာ လူထု၏ အကျိုးစီးပွား သို့မဟုတ် ပထဝီအနေအထား။¹⁷

မဲဆန္ဒနယ်များ ပြန်လည်သုံးသပ်ရန်၊ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်း ကြော်ငြာရန်အတွက် သင့်လျော်သော အချိန်ကာလတစ်ခု သတ်မှတ်ခြင်း။ ဥပမာ -

- * ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေပြင်ဆင်ခြင်း - မဲဆန္ဒနယ်များ သတ်မှတ်နိုင်ရန်အတွက် သင့်လျော်သော အချိန်ကာလတစ်ခုကို ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများထဲတွင် ထည့်သွင်း သတ်မှတ်နိုင်သည်။ နိုင်ငံတကာအလေ့အကျင့်များ ဖြစ်သော မဲဆန္ဒနယ်များကို ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်မီ ၁ နှစ်အလိုတွင် ကြော်ငြာခြင်း သို့မဟုတ် လွှတ်တော်တစ်ရပ် သက်တမ်းမကုန်မီ ကြော်ငြာခြင်းစသည့် အချက်များနှင့်အညီ ပြင်ဆင်နိုင်သည်။
- * စီမံခန့်ခွဲမှု ပြောင်းလဲခြင်း - ဥပဒေဆိုင်ရာ ပြင်ဆင်မှုများ မပြုလုပ်နိုင်ပါက ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်အနေနှင့် ရွေးကောက်ပွဲ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများထဲတွင် ရွေးကောက်ပွဲနေ့နှင့် ပတ်သက်ပြီး သင့်လျော်သော အချိန်ကာလ သတ်မှတ်ချက်တစ်ခုကို သတ်မှတ်ပြဌာန်းသင့်သည်။

မဲဆန္ဒရှင်နှင့် ရွေးကောက်ပွဲတွင် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်သည့် သူများသည် မဲဆန္ဒနယ် သတ်မှတ်ချက်နှင့် ပတ်သက်ပြီး ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံရပါက ကုစားပိုင်ခွင့်ကို ထည့်သွင်းပေးရမည်။ ဥပမာ -

- * ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေပြင်ဆင်ခြင်း - ရွေးကောက်ပွဲ ဖြစ်စဉ်နှင့် ပတ်သက်ပြီး နိုင်ငံသားများ (မဲပေးသူနှင့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်း) အခွင့်အရေး ချိုးဖောက် ခံရပါက တိုင်ကြားပိုင်ခွင့်ကို ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများ တွင် ထည့်သွင်းပြင်ဆင် နိုင် သည်။ မဲပေးသူများနှင့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများသည် ဆန္ဒမဲတန်းတူညီမျှမှု နှင့် ရွေးကောက်ပွဲတရားမျှတမှုတို့အပေါ် အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံရလျှင် နိုင်ငံသားများ အနေနှင့် မဲဆန္ဒနယ် သတ်မှတ်ချက်ကို စိန်ခေါ်ခွင့်ရရှိစေရန်အတွက် လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုကို ထည့်သွင်းပြဌာန်း နိုင်သည်။

¹⁷ ဗင်းနစ်ကော်မရှင်၊ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ကျင့်ဝတ်ကောင်းများ၊ စာ-၁၇

မဲဆန္ဒနယ် သတ်မှတ်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှု၊ ပြည်သူလူထုနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှုများ ပိုမိုလိုအပ်သည်။
ဥပမာ -

- * ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေပြင်ဆင်ခြင်း - မဲဆန္ဒနယ်သတ်မှတ်သည့် အဖွဲ့အနေနှင့် နောက်ဆုံးအဆင့် မဲဆန္ဒနယ်များ မသတ်မှတ်မှီ ပြည်သူလူထု သိရှိစေရန် ထုတ်ပြန်ခြင်းနှင့် အချိန်ကာလတစ်ခုပေးပြီး ပြည်သူလူထုထံမှ သဘောထား မှတ်ချက်များ ရယူနိုင်ရန်အတွက် ပြဌာန်းချက်များသည် ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများတွင် ထည့်သွင်းရန်လိုအပ်သည်။
- * စီမံခန့်ခွဲမှုပြောင်းလဲခြင်း - ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်သို့မဟုတ် တာဝန်ပေးထားသည့် မဲဆန္ဒနယ် သတ်မှတ်ရေးအဖွဲ့အနေနှင့် ပြည်သူလူထုနှင့် ထိတွေ့ရန်အတွက် ကိုယ်တိုင်လေ့ကျင့်နိုင်သည်။ လူထုကြားနာပွဲများ ပြုလုပ်ပြီး အကြံပြုချက်များ ရယူကာ မဲဆန္ဒနယ်များကို သတ်မှတ်သင့်သည်။ ထိုလုပ်ငန်းများတွင် ဝေးလံဒေသရှိသော ဒေသခံများနှင့် ထိတွေ့နိုင်ရန်လည်း လိုအပ်သည်။ အင်တာနက်စာမျက်နှာဖြင့် သတင်းအချက်အလက်ပေးခြင်းအားဖြင့် လည်းကောင်း၊ အောက်ခြေအဆင့် ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်များမှ တစ်ဆင့် ထိတွေ့ခြင်းအားဖြင့် လည်းကောင်း ဆက်သွယ်နိုင်သည်။

Democracy Reporting International ၏အကြောင်း

Democracy Reporting International သည် လျာမဏီနိုင်ငံ၊ ဘာလင်မြို့တွင် မှတ်ပုံတင်ထားသည့် ဘက်လိုက်မှုမရှိသော၊ လွတ်လပ်ပြီး အကျိုးအမြတ်အတွက် မဟုတ်သည့် အဖွဲ့အစည်း တစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ DRI သည် နိုင်ငံသားများ၏ နိုင်ငံရေးပါဝင်မှု၊ နိုင်ငံတော်အဖွဲ့အစည်းများ၏ တာဝန်ခံမှုနှင့် ဒီမိုကရက်တစ် အင်စတီကျူးရှင်းများ ဖွံ့ဖြိုးမှုတို့ မြှင့်တင်ရေးကို နိုင်ငံတကာတွင် လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်လျက် ရှိသည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြော်ငြာစာတမ်း၊ ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီချက်တွင် ပြဌာန်းထား သကဲ့သို့ မိမိတို့ တိုင်းပြည်၏ နိုင်ငံရေးနယ်ပယ်တွင် ပါဝင်ရန် နိုင်ငံသားတို့၏ အခြေခံအခွင့်အရေးများကို မြှင့်တင်ပေးနိုင်မည့် ပြည်တွင်းနည်းလမ်းများကို ရှာဖွေရာတွင်လည်း DRI က အကူအညီပေးလျက် ရှိပါသည်။

<http://www.democracy-reporting.org/myanmar>
myanmar@democracy-reporting.org

"ရွှေ့သို့မြန်မာ (STEP Democracy) - မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရွေးကောက် ပွဲဖြစ်စဉ်နှင့် ဒီမိုကရေစီအကူအညီပေးရေး" စီမံကိန်း၏ အစိတ် အပိုင်းတစ်ရပ်အဖြစ် EU ကပေးသည့် ငွေကြေးအကူအညီနှင့် ယခုစာတမ်းကို ထုတ်ဝေခြင်းဖြစ်သည်။ ပါဝင်သည့် အကြောင်းအရာများအတွက် DRI တွင်သာ တာဝန်ရှိပြီး EU ၏အနေအထားကို ထပ်ဟပ်သည်ဟု မည်သို့မျှ မှတ်ယူခြင်း မရှိစေရ။